

Afscheid van Paul Prenen	1
Foto's van de afscheidsavond	3
Wie is Bart Garssen	4
Hoe een Canadese sneeuwbal begon te rollen	5
Wie is Janneke van Ravenek	6
Wat vinden we van het Vossius?	7
Om te janken zo mooi	8
Laat de kinderen tot Bach komen	8
Wat hebben jullie gegeten vanavond?	9
Wie is Nina Schroeder	11
Colofon	11

Van de redactie

Een nieuwe lente en een nieuw geluid... Dat klopt wel voor deze ToniKA. Het nieuwe geluid komt van Bart Garssen, die nog niet zo lang lid is van ons koor en snel reageerde op onze oproep om in de redactie te komen. Heel fijn; welkom, Bart! We zochten een nieuw redactielid omdat Nelleke Reijs stopte met koor en met de redactie. Hartelijk dank, Nelleke, voor alle artikelen en redactie-inleidingen die je schreef voor ToniKA, voor alle (kunst)plaatjes die je erbij zocht en voor de opmaak die je elke keer verzorgde! We zijn erg blij dat je ook deze ToniKA weer hebt opgemaakt.

In deze ToniKA kijken we met plezier terug op de Ode aan Paul Prenen op 11 maart, het afscheid van Paul als onze vaste pianist-begeleider. Een mooie avond met verrassende optredens. En die ijselijk foute inzet van ons in Poulenc, ach... "Ik dacht dat jullie het expres deden, om te laten zien dat jullie niet zonder Paul kunnen", zei een oud-koorlid. Ja, natuurlijk, dat was het. Bekijk de foto's, en lees hoe Paul zelf die 15 jaar bij TKA heeft ervaren.

Een andere mijlpaal is onopgemerkt voorbijgegaan: Boudewijns 15-jarig jubileum als dirigent TKA. Hij krijgt in dit nummer volop de ruimte om alles te zeggen wat hij over onze zangkunst ooit heeft gezegd. Herkenbaar of niet?

En verder blikken we vooruit – Canada in 2020? - en zijn er de vaste rubrieken. Zo, en nu maar weer op naar Golgotha!

Marjolein Zinkstok

Straks heb ik tijd om muziek te schrijven

Afscheid van Paul Prenen

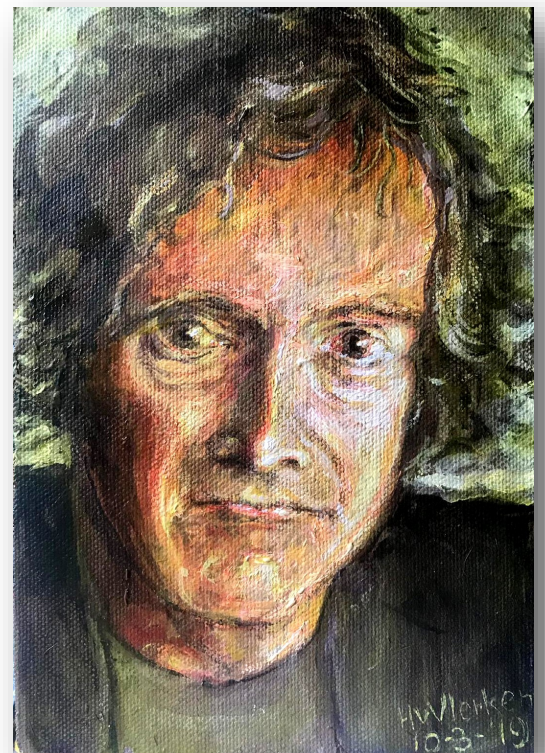
Alt Antoinette van Nierop deed ooit mee aan een Buitenkunst-week met een zangeres die door Paul Prenen werd begeleid. Tussen de bedrijven door raakten ze aan de praat. Antoinette bleek in Overveen te wonen waar Paul zijn jeugd had doorgebracht. Toen TKA in 2003 een pianist zocht, wist Antoinette hem te vinden. Zo werd Paul 15 jaar geleden vaste begeleider van ons koor.

Steun

Paul kende TKA nauwelijks toen hij er ging werken en had het koor nooit gehoord. "Ik had niet verwacht dat ik het zo leuk zou vinden. Ik deed weinig moeite om contact te maken met koorleden in pauzes en zo, ik ben niet een supersociaal type. Maar toen mijn broer stierf - ik zat toen vier jaar bij het koor - kreeg ik heel veel steun van het koor. Toen merkte ik dat het koor echt van me hield, zo voelde het." Het was wel wennen in het begin. "Ik had veel ervaring met begeleiden, maar ik had nog nooit onder een dirigent gespeeld. Dat moest ik echt leren. Het is lastig: je moet je oren uitschakelen en kijken wat de dirigent wil. Die moet je muzikaal gezien volgen. Ik probeer wel te kijken, maar ik moet ook de partituur lezen."

Beter

Inmiddels heeft Paul ons koor heel vaak gehoord. Hij is een buitengewoon trouwe bezoeker van onze concerten en hij gaat met plezier. "Het gekke is: het gaat tijdens concerten bijna altijd beter dan tijdens repetities. Van mezelf weet ik dat ik op concerten slechter presteer. Concerten van TKA vind ik leuk om mee te maken. Dat wil ik blijven doen." Paul heeft de indruk dat het koor beter is geworden in de afgelopen 15 jaar. "Alleen maak ik me wel

Paul Prenen, door Henk van Vlerken

Serata musicale op 17 december 2018

zorgen over de tenoren, die zijn heel dun bezet. Maar een compliment voor Boudewijn: in het begin moest alles voorgezegd worden, nu wordt er meer thuis gestudeerd."

Acteren

Als student aan het Conservatorium mocht Paul meedoen aan de Prix d'Excellence, waar alleen de heel goede studenten voor geselecteerd werden. Uiteindelijk deed hij dat niet, omdat hij een baan kon krijgen bij het toen erg bekende Werkteater. Daar werkte hij vijf jaar. "Ik maakte muziek, maar ik acteerde ook. Ze vonden gewoon dat iedereen die op het toneel stond, moest acteren. Maar je mocht het doen zoals je wilde. Dat was voor mij wel goed, ik heb er veel van geleerd. Dat heb ik tot 1985 gedaan. Daarna ben ik altijd heel veel toneel blijven doen naast muziek. Af en toe speelde ik solo. En ik begeleidde goede mensen, zoals Pieter Wispelwey."

Ongeluk

En toen kwam eind 1993 dat zware ongeluk. "Het was winter, ik liep in de bergen. Ik weet nog altijd niet hoe, maar ik viel van een bergpad. Na driekwart jaar kon ik weer enigszins werken. Als pianist was ik uitgeschakeld, mijn solocarrière was weg. Mijn linkerhand was stijf. Ik kon de vingers van pink tot en met wijsvinger niet meer goed strekken, dus bepaalde dingen gingen niet meer." Paul richtte zich weer op toneel. "Ik deed kindertoneel met Frank Groothof, een goede vriend van me. Dat was heel leuk. En verder heb ik gearrangeerd en gecomponeerd. Ik maakte me niet veel zorgen over werk. Jan Wijn, mijn leraar op het conservatorium, zei: 'Types als jij vinden altijd werk'. Hij bedoelde mensen die flexibel zijn, veel soorten muziek kunnen spelen, improviseren, niet vastzitten aan noten. Dat gemak had ik ook."

Serata musicale op 17 december 2018

Onspeelbaar

Paul is niet alleen het koor ontzettend leuk gaan vinden, maar ook de koormuziek. "Het repertoire voor koor is krank-

zinnig mooi. Wel is het vaak heel lastige muziek. Ik kan goed van blad lezen, ik speel graag a prima vista. Maar ook dat is minder geworden door het ongeluk. Piano-uittreksels zijn niet altijd goed te spelen. Die van Stravinsky bijvoorbeeld, die maakte zelf vaak piano-uittreksels van zijn composities; volstrekt onspeelbaar. Poulenc is wel goed speelbaar, die was zelf pianist. Maar bij Bach zijn zoveel instrumenten, in het piano-uittreksel heb je aan 10 vingers te weinig. Je moet altijd iets weglaten, maar wat?"

Nederlandse stukken

Een van de hoogtepunten uit Pauls carrière bij TKA was de *Johannes Passion*. "Ik kende het stuk wel, maar niet zo goed als de *Matthäus*. Ik vond het leuk om dat beter te leren kennen." Ook mooi vond hij het *Nunc et in hora mortis nostrae*-project van 2010, 2011 en 2012. "Dat was die serie waarin we elk jaar de *Via Crucis* van Liszt deden, steeds met een stuk erbij van een Nederlandse componist. Die Nederlandse stukken vond ik leuk om te doen. Boudewijn kan echt goed programmeren, hij maakt geen voor de hand liggende keuzes."

'Nunc et in hora mortis nostrae I' klankrepetitie in De Duif

Melodrama

"Ik ben 66 jaar. Wat ik ga doen na het afscheid van TKA? Ik vind het leuk om muziek te schrijven, daar heb ik straks tijd voor. Ik wil voor TKA graag een melodrama schrijven: een combinatie van muziek en drama, met een verteller en een belangrijke rol voor het koor. Ik heb daarvoor een sprookje van Bomans in mijn hoofd. Mijn vader was goed bevriend met hem." Maar er is nog iets anders wat Paul gaat doen voor ons koor: bij zijn afscheid kreeg hij als cadeau van TKA de compositie-opdracht om het aanvullende deel te schrijven voor het Weihnachtsconcert 2020. Hij gaat zich niet vervelen.

Marjolein Zinkstok

Wie is wie

Bart Garssen
Bas 1
Lid sinds september 2018

Zong je in een ander koor? Doe je nog iets anders met muziek?

Ik heb eerder bij de Amsterdamse Bachvereniging gezongen. Een leuk en goed koor, helemaal gericht op barok. Dat vond ik aanvankelijk wel aantrekkelijk, maar het bredere repertoire van TKA is fijner. Ik speel ook piano. Ik heb al een tijd pianoles en dat is ook nodig mede vanwege een chronische slordigheid die mijn stijl kenmerkt. Mijn pianolerares stelt geregeld de vraag "was dit nu Bach of Bart?".

Wat vind je leuk aan TKA? Is er iets wat je graag anders zou willen zien?

Dat brede repertoire dus. En natuurlijk de klank. Bij mijn eerste kennismaking tijdens een open repetitie vond ik de sfeer heel prettig. De repetities worden heel serieus genomen en toch gaat het er altijd ontspannen aan toe. Ik vind de repetitiedruk op het moment hoog, maar dat komt omdat ik de *Matthäus* nooit heb gezongen. Wat ik anders zou willen zien? Terug naar de Singelkerk misschien, vanwege de sfeer daar.

Welk concert, waaraan je meewerkte, is je het meest bijgebleven? En welk stuk zou je (nog eens) willen zingen?

Dat is makkelijk, want ik heb nog niet veel gedaan: het kerstconcert 2018. Bach en Kracht was een bijzondere combinatie. Bij ons thuis leeft dat concert nog door. Mijn dochter van zeven, die mij vaak hoort repeteren, zingt nog regelmatig "Alles begint bij de moeder" (met meestal de goede noten). Haar moeder is het daar erg mee eens. Ik heb eerder Händels *Dixit Dominus* gezongen. Dat zou ik graag eens met het Toonkunstkoor zingen.

Heb je een favoriete vocalist, instrumentalist of orkest?

Ik vind Matthias Goerne erg goed. Ik zag hem een tijdje geleden bij een uitvoering van Schuberts *Schwanengesang* in het Muziekgebouw aan 't IJ. Er kwam een mijnheer vooraf zeggen dat Matthias er echt meteen mee ophoudt zodra hij een mobiele telefoon ziet. Tijdens het zeer verstilde *Ihr Bild* (moet het hebben van hele zachte passages) begon een gehoorapparaat van een dame achter mij heel luid een soort morse uit te zenden. Bij mij in de buurt was men duidelijk ontstemd. Maar daar zegt Matthias dan weer niets van.

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

Het mooiste lied aller tijden wisselt bij mij per maand. Maar wat mij bijblijft is de eerste plaat met liederen die ik zelf kocht: *Vier Letzte Lieder* van Strauss door Jessye Norman. Die *Letze Lieder* vond ik heel mooi maar op de b-kant stond *Wiegenlied*, ook van Strauss, en dat vind ik nog steeds prachtig.

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobby's?

Wij hebben een volkstuin in Noord, geen moestuin, alleen sierplanten en bomen. Ik heb, geloof ik, geen groene vingers, maar ik houd er toch van om in de tuin te werken. We streven ernaar om ook eens rustig te gaan zitten als we er zijn. Dat is heel lastig, want er is altijd wat te doen.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik ben universitair docent bij Neerlandistiek aan de Universiteit van Amsterdam. Daar houd ik me bezig met de argumentatietheorie en retorica.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Dat is heel gewoon: Andalusië, maar wel in de kerstvakantie. En dan zwemmen in zee zodat je kunt zeggen dat je een nieuwjaarsduik hebt genomen.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden te lezen?

Het complete werk van Ian McEwan. Zijn boeken zijn heel spannend (*Saturday*) of dramatisch (*On Chesil Beach*) of actueel (*The Children act*) of grappig (*Nutshell*) of ze hebben een combinatie van deze dingen (*Solar*). Op aanraden van McEwan ben ik Jane Gardam gaan lezen: altijd prachtig vertelde levensgeschiedenissen.

Met wie zou je weleens een borreltje willen drinken?

Met de langstzittende zanger van het Toonkunstkoor.

Matthias Goerne

Hoe een Canadese sneeuwbal begon te rollen...

In 2020 organiseert het Winnipeg Symphony Orchestra in samenwerking met Toonkunstkoor Amsterdam een reeks concerten in Nederland. In het kader van 75 jaar bevrijding wordt in zeven verschillende steden o.a. de Messe Solennelle van Berlioz opgevoerd en Toonkunstkoor Amsterdam is gevraagd het koor te leveren. Het is nogal een ambitieuze onderneming. De koorleden staan een heuse tour door Nederland te wachten en – voor wie wil en kan – een bezoek aan Canada. Ik sprak met Caroline Bakker over hoe dit project tot stand is gekomen.

Hoe is de samenwerking tussen koor en orkest tot stand gekomen?

Dat is eigenlijk op een heel spontane manier gebeurd. Trudy Schroeder, de moeder van onze sopraan Nina Schroeder, kwam een keer kijken naar een opvoering van onze Matthäus Passion en ze was daar erg enthousiast over. Toevallig is ze ook Executive Director van het Winnipeg Symphony Orchestra. Ze stelde meteen voor een keer samen te werken, maar dat werd toen verder niet concreet gemaakt.

Later benaderde ze ons met het plan om in Nederland een reeks concerten te organiseren in het kader van 75 jaar bevrijding. Ze had een partner nodig om in Nederland te helpen de concertzalen te regelen en om voor het orkest als aanspreekpunt te dienen. Toen ontstond ook het idee om koor en orkest te laten samenwerken.

Hoe is het idee voor deze reeks concerten tot stand gekomen?

Het Winnipeg Symphony Orchestra had al langer plannen om in het kader van 75 jaar bevrijding in Nederland op te treden. Een regiment uit Winnipeg heeft in de Tweede Wereldoorlog een belangrijke rol gespeeld in de bevrijding van een deel van Nederland, dus de geschiedenis van Winnipeg is nauw met die van Nederland verbonden. Ze zochten nog een partner in Nederland en via Trudy Schroeder zijn ze toen bij ons terecht gekomen. Toen is de bal gaan rollen...

Hoe staat het nu met de organisatie van de concerten?

Er is veel animo in het land. Het Winnipeg Symphony Orchestra heeft zijn naam mee en doordat het in het kader van 75 jaar bevrijding is, zijn er veel subsidiepotjes beschikbaar. Inmiddels hebben we op zeven opeenvolgende dagen zeven concerten gepland in zeven verschillende steden, waaronder op 4 mei in het Concertgebouw in Amsterdam en op 5 mei in De Doelen in Rotterdam.

Canadian War Cemetery in Holten, waar 1355 gesneuvelde Canadese soldaten zijn begraven. Elk jaar worden op kerstavond door schoolkinderen kaarsen op de graven gezet.

Hoe staat het nu met de organisatie van de concerten?

Er is veel animo in het land. Het Winnipeg Symphony Orchestra heeft zijn naam mee en doordat het in het kader van 75 jaar bevrijding is, zijn er veel subsidiepotjes beschikbaar. Inmiddels hebben we op zeven opeenvolgende dagen zeven concerten gepland in zeven verschillende steden, waaronder op 4 mei in het Concertgebouw in Amsterdam en op 5 mei in De Doelen in Rotterdam.

Daniel Raiskin

Is dat niet een beetje veel allemaal?

Dat denk ik ook wel eens... De behoefte om in korte tijd zoveel concerten te organiseren komt vooral van de kant van het Winnipeg Symphony Orchestra. Met name Daniel Raiskin, de nieuwe dirigent van het Winnipeg Symphony Orchestra, zet hier veel druk achter. Hij is erg ambitieus en natuurlijk is het ook financieel voordeliger om in korte tijd zoveel mogelijk concerten te geven. Het was ook Daniel Raiskin die erop aandrong dat ons koor helemaal naar Canada af zou reizen. Hij wilde per se met een deel van het koor repeteren – het maakt niet uit hoe klein – zodat hij beter voorbereid zou zijn wanneer hij in ons prestigieuze Concertgebouw op zou treden.

Hoe staat het met de reis naar Canada? Komen er wel genoeg koorleden op af?

Dat is de vraag... Het is inmiddels wel duidelijk dat veel mensen niet het geld of de tijd hebben om voor twee weken naar Canada te komen. Het is ook wel erg krap qua tijd. Daniel Raiskin blijft bij zijn uitnodiging, maar binnen de organisatie van het orkest gaan inmiddels geluiden op om de reis naar Canada naar een later seizoen te verplaatsen. Zelf denk ik dat de kans groot is dat de reis wordt uitgesteld.

Daan Nijssen

Wie is wie

Janneke van Ravenek
Alt 1
Lid sinds september 2018

Zong je in een ander koor? Doe je nog iets anders met muziek?

Naast het TKA zing ik in de Sweelinckcantorij (kerkkoor van de Oude Kerk). Daar zingen we naast meerstemmige gezangen en psalmen ook veel renaissancemuziek en een overvloed aan motetten uit de (kerk)muziekgeschiedenis. Dat zou ik niet willen missen. Ik zit expres zowel in een groot koor als in een klein koor, zodat ik verschillende muziek kan zingen. Verder kan ik een heel klein beetje pianospelen.

Wat vind je leuk aan TKA? Is er iets wat je graag anders zou willen zien?

Ik vind het geweldig dat iedereen zo serieus meedoet, noten studeert, en dat we zo veel optreden. Voor een newbie als ik is dat heel leerzaam en goed voor repertoire-opbouw. Wel vind ik dat er nog best veel door repetities heen wordt gekletst, maar ik merk dat dat al veel minder is in het Vossiusgymnasium dan in de Singelkerk. Heeft vast iets met de akoestiek te maken.

Welk concert, waaraan je meewerkte, is je het meest bijgebleven? En welk stuk zou je (nog eens) willen zingen?

Bij het TKA heb ik pas twee concerten meegedaan. De concerten die op mij de meeste indruk hebben gemaakt, zijn met koorreizen van mijn studentenkoor NSKAD: *Ein deutsches Requiem* in Leipzig en de *Carmina Burana* in Tallinn (opgenomen voor online TV!).

Ik zou heel graag weer de *Vespers* van Rachmaninoff willen uitvoeren. Ook hoop ik dat zich in de nabije toekomst een gelegenheid voordoet om de *Mariavespers* van Monteverdi te zingen. Anderhalf jaar geleden werd ik bij een ander Amsterdams koor dat dit stuk ging uitvoeren, en daar baal ik nog steeds een beetje van, want ik vind het zo'n prachtig stuk. En ooit wil ik het motet *Spem in Alium* van Thomas Tallis nog zingen. Dat is organisatorisch nog wel een dingetje, maar misschien kunnen we het een keer met 40 zangers van het TKA proberen?

Heb je een favoriete vocalist, instrumentalist of orkest?

Ik ben toevallig groot fan van de Nederlandse tenor Gerben Houba! Verder luister ik niet naar specifieke solisten. Koren waar ik graag naar luister zijn o.m. de Tallis Scholars, Collegium Vocale Gent, Cappella Amsterdam. Qua niet-klassiek ben ik

altijd een fan van symfonische metal geweest, en Nightwish steekt daar toch wel met kop en schouders bovenuit.

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobby's?

Lezen, yoga, opruimen, koken, en als ik tijd heb: thuis knutselen/klussen/fröbelen.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik ben sinds 1 februari projectbeheerder van tweede- en derdegeldstroomprojecten bij de Faculteit der Geesteswetenschappen van de UvA. Daarvoor werkte ik elders in de UvA. Mijn nieuwe team ondersteunt de wetenschappelijke staf zowel bij aanvragen als verantwoordingen, budgetbeheer, het aanstellen van tijdelijke onderzoekers, enz.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Duitsland, Parijs, Australië, Ameland. Ik wil dit jaar heel graag naar Kroatië, kamperen, maar ik weet niet of dat gaat lukken. Ik vind 'verre' en 'andere' landen prachtig, en ben bijv. meerdere keren naar Indonesië geweest, maar vind het heel moeilijk om niet op te kunnen gaan in de massa.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden te lezen?

Primo Levi - *Is dit een mens*

David Allen - *Getting things done*

Bill Bryson – alles; leerzaam en ontzettend grappig.

Vertel eens iets verrassends over jezelf.

Ik heb 3 tatoeages en 14 piercings!

Met wie zou je weleens een borreltje willen drinken?

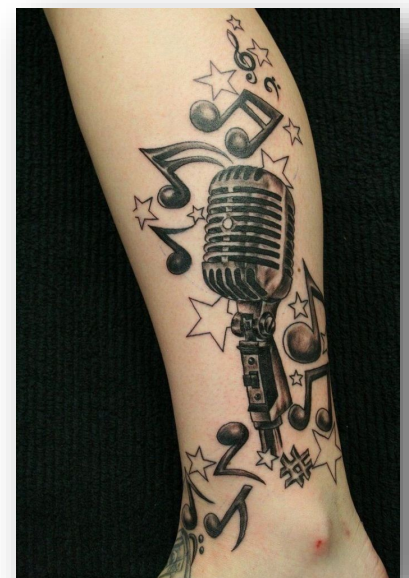
Niet met iemand die ik niet al ken. Er zijn wel 'bekende' mensen die ik bewonder, maar ik ben content dat op afstand te doen. Dus de borrel bewaar ik voor vrienden en familie.

Wanneer ben jij het meest in je element?

Als ik zing, of een rustig dagje thuis ben, of in een vreemde stad in een hoekje van een restaurant zit met een boekje.

Heb je een motto?

Niet echt een motto, maar wel een goed voornemen dit jaar: elke dag meer opruimen dan ik zelf aan rommel heb gemaakt. Dus iets oprapen van straat en weggooien, een extra matje of kussen opruimen na de yogales, een extra kopje in de vaatwasser op kantoor.

Niet Janneke's been...

Wat vinden we van het Vossius?

Sinds januari 2019 is het Vossius gymnasium onze repetitielocatie. Door omstandigheden – brand! – moesten we weliswaar een paar keer uitwijken naar de vertrouwde Singelkerk, maar inmiddels zijn we vaak genoeg in de nieuwe locatie geweest om er een mening over te hebben. Een paar reacties.

Gerda Telgenhof, alt

"Ik heb het Vossius al lang meegemaakt binnen het Nederlands Concertkoor, dus ik was eraan gewend. Ik vind het heel plezierig repeteren hier. De Singelkerk is een mooie locatie, ligt handig, midden in de stad. Dit ligt meer in een uithoek. Maar wat mij betreft prima."

Elsbeth Kassies, sopraan, is op zich wel positief over de nieuwe repetitieruimte. "Boudewijn is voor mij nu veel beter verstaanbaar, dus dat is goed. En het is verder een prettige ruimte." Wel vindt ze het er erg droog: "ik drink nu heel erg veel!"

Tenoren

Over het algemeen zijn de tenoren positief tot zeer positief. Qua bereikbaarheid is het voor de een beter dan voor de ander. Tenoren van buiten kunnen er gemakkelijker komen met de auto en betalen minder parkeergeld. Tenoren uit de binnenstad zijn juist weer langer onderweg, wat gezien het vroegere startmoment, half acht, als moeizaam wordt ervaren. Van de ruimte zelf wordt de akoestiek als positief beoordeeld, de sfeer als 'wat minder' tot 'beduidend minder' dan die van de kerk. Wel is de opstelling veel rommeliger en steeds anders. Daar moeten even goede afspraken over gemaakt worden. Over de service, het koffiepoint, niets dan lof.

Sopraan Mirjam Somers was uitgesproken tegen het vertrek van TKA uit de Doopsgezinde Kerk aan het Singel. "Mijn probleem was niet het Vossius", zegt Mirjam. "Ik zong er vele jaren met het Nederlands Concertkoor en dat was altijd prima. Nu we er met TKA repeteren, valt op dat er nog echt wat zou moeten gebeuren aan de opstelling. Die is nu niet goed. Met NCK repeteerden we in de breedte van de zaal, dat was veel fijner omdat je dan veel beter contact had met andere stemgroepen."

Inmiddels is de opstelling inderdaad veranderd.

Addie Rooker-van der Ven, alt

"Ik vind het Vossius een prima ruimte, maar de akoestiek is wat minder. De Singelkerk ligt mooi in de stad, maar het Vossius is voor mij met de auto beter bereikbaar. Ik vond het vaak koud in de Singelkerk. Dat is hier net andersom, maar daar kun je wat aan doen. Verder vind ik het heel plezierig hier."

Bassen

Bij de bassen zijn de reacties op de verhuizing gemengd. Een bas merkt op dat de akoestiek in het Vossius "droog" is. Daar had je in de Singelkerk geen last van. Daarnaast vindt hij de sfeer met dat prachtige houtwerk in de Singelkerk beter. Daar staat tegenover dat je in het Vossius betere stoelen hebt. Dat vindt ook een andere bas, die positiever is over de nieuwe locatie. Hij heeft niets te klagen over de akoestiek en ook niet over gebrek aan sfeer. Doordat er in het Vossius ramen zijn, vindt hij die sfeer juist heel goed. Ook wat betreft de toegankelijkheid vindt hij het Vossius een verbetering.

Kunst in het Vossius

Het Vossius gymnasium, met aangebouwde conciërgewoning, werd in 1933 in gebruik genomen. Het ontwerp, in de stijl van de late Amsterdamse School, is van architect Nico Lansdorp.

Het natuurstenen standbeeld van Erasmus links van de ingang, gemaakt door Hildo Krop draagt de tekst: "Qui vitat molam, vitat farinam" ('Wie de molen mijdt, krijgt geen deeg', oftewel: wie niet werkt, zal niets te eten hebben).

In het interieur wijzen de diverse decoratieve elementen op de bestemming van het gebouw. Een wandmozaïek op de eerste verdieping door D.K. Broos met voorstelling van Gerard Vossius en de tekst: 'Al wat in boecken steeckt is in zijn hoofd gevaren'; op de bladzijden van de afgebeelde boeken staat te lezen: "Cerne Palatinae miracula terrae". Dit is de eerste regel van een onderschrift van Casparus Barleus bij een afbeelding van Vossius. De gehele zin luidt: 'Cerne Palatinae, lector, miraculae terrae' en betekent ongeveer: 'Kijk naar de Palatijn, lezer, naar de wonderen der aarde.'

Het glas-in-loodraam in de zuidvleugel van J.M. Luttge bewijst

eer aan enkele beroemde Grieken en bevat twee teksten van Plato. Boven het podium in de aula beeldde Leo Visser een scène uit de strijd tussen Grieken en Trojanen uit de Ilias van Homerus.

Verder zijn in de school onder meer te zien het reliëf 'Orpheus en de dieren' van John Rådecker (ontwerper van de beelden van het Nationaal Monument op de Dam) en twee bronzen maskers van Willem Rådecker, jongere broer van John.

Om te janken zo mooi

Muziek is emotie. Iedereen kent het wel, dat je elke keer weer een brok in de keel krijgt van een bepaald muziekstuk of er tot tranen toe door geroerd wordt. Vaak zit er een verhaal achter.

Toen ik erover na begon te denken welk lied of welke muziek in mijn beleving in deze rubriek een plek zou moeten krijgen, liep ik al snel vast. Ik kan om bijna alle wel muziek janken, want ik vind heel veel muziek heel erg mooi. Het moet iets van Shaffy worden dan, meende ik, maar ik was niet in staat één van de in aanmerking komende 'darlings' te 'killen' (*Laat me, 't Is stil in Amsterdam, De trein naar het Noorden*).

Iets klassieks dan, ja, vanwege het koor. Maar hier hetzelfde probleem: welke aria, welk lied dan? Het *Bloemenduet* van Delibes? Het *Confutatis, Maledictis* uit Mozarts Requiem, het *Dies Irae* uit dat van Verdi? Of toch *Song to the moon* van Dvorák? Zet het op en je krijgt me meteen stil. Ik kan niet eens meezingen als ik het lied zou kennen, want de emotie knijpt mijn keel dicht. Of toch iets uit de begrafenis-top-tien uit mijn familie (het *Adagio* uit Mozarts klarinetconcert, gedraaid bij een oom en bij mijn vader)? Er is te veel.

Daniel von Piekartz

Een jaar of twee geleden lag ik net in bed en zette ik nog even de radio aan. De nieuwe cd van de Nederlandse jazz-sax-speler Benjamin Herman werd voorgesteld op de radio. Bij een van de nummers zong Daniël von Piekartz mee, jazzpianist en zanger (en wat een fenomenale tenor is dat!). Hij zong een evergreen, *Lilac Wine*, dat in vele versies op internet en streaming sites te vinden is. Het was een stomp in mijn maag, een knal voor mijn kop. Wat een schitterend lied in deze uitvoering! Iets wat ik sindsdien op elk mogelijk en onmogelijk momenten aanzet (leve Spotify!) en luister en wat bij elke stemming past, altijd, overal. Om te janken zo mooi ...

Jos van Waterschoot

Laat de kinderen tot Bach komen

Kinder-Matthäus? Er komen inderdaad zo'n 300 kinderen tussen 10 en 14 jaar van verschillende scholen, maar er worden deze keer ook 100 ouderen verwacht. En een aantal ouders, als begeleiders van de kinderen. Maar kinderen zijn nog steeds de belangrijkste doelgroep in deze editie van de kinder-MP. Regisseur Marc Nochem lichtte op 9 maart de opzet toe.

Ploeteren

"We hebben dit jaar gekozen voor het perspectief van Bach. Mijn theaterpartner Bram van Oers en ik hebben samen het script geschreven. Bram speelt en vertelt het verhaal van Bach, hoe hij aan het ploeteren is op de Matthäus. Hij vertelt ook over de muziek en over het evangelieverhaal zelf. Bram is een acterende verteller. Hij ziet er ook echt als Bach uit. Aan het einde van de voorstelling is de Matthäus Passion dan af."

Bedienden

Het koor zingt dit jaar gewoon op het podium. "Jullie brengen in het begin de kinderen naar hun plaatsen. Dan zijn jullie als het ware bedienden van Bach die de kinderen stil moeten houden, want Bach is aan het werk." Daarna gaan de koorleden het podium op en blijven ze daar. Net als vorige keren krijgen de leerlingen een lesbrief om zich voor te bereiden. Ze kunnen twee koralen instuderen, die ze in de Obrechtkerk mee mogen zingen. En ze mogen 'Donner, Blitze' als ritmedingetje laten horen.

Geluidsdecor

Marc heeft een paar kleine spelelementen in zijn hoofd, af en toe een zin die hij iemand kan toebedelen. En hij overweegt het koor als geluidsdecor te gebruiken. "Op het moment dat Bach iets vertelt, zou het koor op de achtergrond het geluid van de menigte kunnen maken, of van bliksem. Dat zijn dingen die we amper hoeven te repeteren. En misschien stellen we het koor aan het begin nog op in een soort tableau vivant."

Praktische informatie

De repetitie en doorloop van de kinder-MP is vrijdag 12 april om 11 uur in de Obrechtkerk.

Er is 1 voorstelling. De koorleden krijgen nog een precies overzicht van welke stukken gezongen worden en in welke volgorde. Daar zitten zeker een paar van die korte stukjes bij. Die zingen we alleen niet in de normale context en daardoor is het lastig. Waarschijnlijk wordt er dan ook een paar keer aan het eind van een gewone repetitie geoefend voor de kinder-MP.

Marjolein Zinkstok

Wat hebben jullie gegeten vanavond? Het klinkt zó mooi!

Het is enigszins onopgemerkt voorbijgegaan, toch was het afgelopen september 15 jaar geleden dat Boudewijn Jansen als dirigent bij TKA kwam. Een dubbeldikke ToniKA om deze mijlpaal te memoreren was wellicht op zijn plaats geweest. Hier toch iets anders. Jarenlang hield oud-ToniKA-redacteur en ex-koorlid Nelleke Reijs een bestand bij van de bloemrijke taal waarin Boudewijn ons tijdens repetities toesprak. Beeldspraak waarmee hij ons tot betere prestaties opstuwde, zijn frustratie ventileerde, wijze levenslessen uitgaf en muziekhistorische inzichten rondstrooide. Bij wijze van hommage aan onze dirigent een greep uit zijn betere taalvondsten en zangtechnische aanwijzingen.

Bach - Matthäus Passion

- Eén dikke L is als een augurk in de soep; je pikt 'm er zo uit.
- Het 'und der Erde erbebete' moet zó klinken dat de Groningers in de zaal enorm getraumatiseerd worden!
- Dames en heren, ik ben geen goeie cakebakker, bij mij wordt het altijd een dunne vaste plak, maar hier moet het klinken als een luchtige cake!
- Tegen het jongenskoor: Jongens, wat hebben jullie gegeten vanavond? Het klinkt zó mooi!
- Tegen orkest 1: Again, with Christ himself!
- Tegen het orkest: Méér doornenkronig graag.
- Tegen de tenorsolist, die op een bepaalde plek wil gaan staan: Ja, maar zo sta ik in jouw charisma.

- Maak het niet zo vet, zoals een tube mayonaise die wordt leeggeknepen.
- Delicaat, anders klinkt het als de intocht der gladiatoren!
- Dit klinkt een beetje stoombootesk, bassen!
- De sopranen gaan er vandoor alsof het koopzondag is in de Bijenkorf.
- Een Lamm - niet stier Herman!
- Bassen, jullie klinken nu beetje Bokito-achtig.

- Die hoge a van de sopranen is nu een beetje een Jules Verne-achtig maanavontuur.
- De mannen zingen als houthakkers die takkenbossen aan het aandragen zijn!
- Dit is niet dansant genoeg, het klinkt als een intellectueel op de dansvloer.

Bach - Johannes Passion

- De das is een beschermd diersoort! (Daß in diverse delen)
- Zacht is goed, maar het klinkt nu een beetje als een doorgelookt papje, zo'n kleffig rijstebrijpapje.
- Het klinkt als mijn auto, die 5 jaar niet naar de wasserette is geweest en er dan zo groezelig uitziet. (slotkoor)
- De bassen halen met een ware Max Verstappen-attitude de tenoren in!

Brahms

- Geen über-legato, als een soort uitgesmeerde kaasfondue! (Wie lieblich sind deine Wohnungen)

- Als het bij Bach en Brahms echt vrolijk wordt, is dat omdat het graf in beeld komt. (Warum ist das Licht gegeben)
- Barmherzig, dat is je kind niet in het kolenhok stoppen, terwijl daar alle aanleiding toe is. (Warum ist das Licht gegeben)

Dvorak – Stabat Mater

- Tenoren, jullie E klinkt zo: je koopt een stuk kaas, pakt het thuis uit... maar dan ontdek je dat er al een stuk is afgeschaafd.
- Sopranen: die e in *Dum pendebat* klinkt als een blote kikker aan het kruis.

Fauré - Requiem

Het lijkt wel het koor van een astmacentrum.

Fonseca - Missa Afro-Brasileira

- Met Raymond van Barneveldiaanse precisie.
- Bassen: jullie klinken alsof jullie allemaal onderin het aquarium liggen. Met peper! 't Is me nu iets te veel aubergine!

Liszt - Missa Choralis

- Dit klinkt als het tempo van een oude diesel, het oude NS-materieel dat wordt ingezet in de spits. (Eleison)
- Alten: dolce! Jullie zingen het als Miss Piggy! (Gratias agimus tibi)
- Dat zakt als een oude onderbroek!

Mendelssohn - Elias

- Dit lijkt op een waterverfschilderijtje, tentoongesteld in de bibliotheek.
- Stel, je bent tenor - niet iedereen heeft mazzel in het leven...
- Die komma is bij jullie net zo'n gat als ik bij de tandarts tentoonspreid. (Herr, höre uns Gebet)
- Moet net zo klinken als de intocht van het Derde Rijk. (Den Frommen geht das Licht auf von dem Finsternis)
- Ik sta mijn hele energieke voorraad van een dag op jullie te gooien.

Mozart

- Dit lijkt een olijfolie-achtig gebeuren waar je doorheen moet soppen. (Placido è il mar, Idomeneo)
- Heren, dit klinkt me veel te sanitair! (hoge noot van de bassen in Requiem)
- Sommigen gaan ergens doorheen en komen dan daar waar de rituele slachtingen beginnen. (bassen in Requiem, Confutatis)
- Het is geen Kung-fu-tatis!
- Dat *Sempiternam* klinkt als iets wat je haalt bij de Jumbo. (Requiem, Agnus Dei)
- Hoe minder hersens, hoe meer resonantie.
- Ik weet er alles van bij vrouwen, als ze eenmaal iets verkeerd in hun hoofd hebben...

- Dames, het is een cherry on the cake, geen ananas!
- Dat *Cuncta stricte* lijkt wel een Kukident-reclame!
- Dat *Rex tremendae* moet net zo mooi worden opgepoetst als het ijs bij curling.
- Als je maar weinig koffiedrinkt, dan wil je ook dat die ene kop heel goed is.
- Mannen, dat *Cum sanctis tuis* klinkt nu een beetje agrarisch.

Verdi - Requiem

- Het moet niet klinken als een verkeersdrempel. (over een voorslag)
- Het koor zet in: ... en dan klinkt het als een reclame voor een stofzuiger.
- Het gaat om die Bes, dáár komt het publiek voor.
- Die alten graven daar diep in hun decolleté héle mooie noten weg!
- Tegen orkest: kijk fortissimo, maar speel gewoon forte.
- Dat *Salva me* lijkt wel gesponsord door een slaoliecompagnie.
- Dat is een small step for a man, but a giant one for the bas!
- Sinds ik 50 ben, denk ik heel anders over rijping.
- Daar zitten meer mollen in dan in mijn achtertuin.
- Dat *Rex tremendae* van de heren moet een acute hormonen-jump teweegbrengen.
- Jullie *Dona* moet klinken als een bedelaar bij de ingang van de supermarkt.
- Obscure muziek, waar Verdi onderweg is naar Strawinsky.
- Heren, niet als een stel gladiatoren of als Godfried van Bouillon.

Diverse werken

- Jullie beginnen erop los te meppen alsof je kind stout is geweest. (Egon Kracht- klagedeelte)
- Die 'trrrr' niet zo lang van tevoren beginnen alsof het helemaal door het geboortekanaal moet. (Lehar-programma)
- Sommigen bestuderen hun boek of ze de steen van Rosetta moeten ontcijferen. (Lehar-programma)
- Tenoren, als jullie gezegend zijn met een klein orgaan, dan moet je harder werken! (Pärt -Salve Regina)
- Het glijdt af als een zeephelling met snot. (Ravel – Daphnis et Chloé)
- Dissonanten klinken altijd harder, net als in een huwelijk. (Schumann - Ungewisses Licht)

Saskia Cohen

Wie is wie

Nina Schroeder
Sopraan 1
(Weer) lid sinds januari
2018

Zong je in een ander koor? Doe je nog iets anders met muziek?

Ja! Ik deed een minor in muziek tijdens mijn bachelorstudie in Winnipeg. Daar zong ik in een kamerkoor, een oratoriumkoor en een vrouwenkoor. In Oxford zong ik tijdens mijn masterstudie in het kapelkoor van Worcester College. Daar zongen we twee keer per week tijdens een evensong. Toen verhuisde ik terug naar Kingston in Canada om mijn promotie-onderzoek te beginnen en ik zong in nog wat kamerkoren, oratoriumkoren en een kapelkoor. Hier in Amsterdam zing ik naast TKA in het koor van de English Reformed Church in het Begijnhof. Ik speel ook graag piano en de French horn.

Wat vind je leuk aan TKA? Is er iets wat je graag anders zou willen zien?

Ik vind TKA gezellig! De mensen zijn prima en de muziek die we zingen is mooi. (Ik ben blij dat ik met jullie ook mijn Nederlands heel veel kan oefenen!)

Welk concert, waaraan je meewerkte, is je het meest bijgebleven? En welk stuk zou je nog eens willen zingen?

Ik vond het heel leuk om de *Matthäus* voor het eerst te zingen toen ik lid was geworden in 2015/2016. Ik vond het ook ontzettend mooi om het *Abendlied* van Rheinberger te zingen - dat was ook in 2015/2016.

Ik wil heel graag een keer Handel's *Messiah* met jullie zingen. In de 'Engelse wereld' is dat een beetje wat de *Matthäus Passion* is in Nederland (elk jaar gezongen... uit het hoofd gekend, enz.).

Heb je een favoriete vocalist, instrumentalist of orkest?

Ik vind het leuk om te luisteren naar de Canadese pianist Angela Hewitt. Ze speelt Bach erg goed!

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

Ik kan er niet maar één kiezen, maar op het moment bereid ik het eerste deel van Pergolesi's *Stabat Mater* voor: een duet. Ik vind de spanningen en oplossingen in de harmonieën daarin ontzettend mooi.

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobby's?

Ik schilder en teken! Vooral stilleven, maar ook levenstekenen en wat abstracter werk. Ik ben dit jaar ook begonnen met stijldansen. Ik ben daarin niet echt heel goed, maar ik vind het leuk om iets helemaal nieuw te leren.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik heb in herfst 2018 mijn promotieonderzoek afgerond; dat ging over 17de-eeuwse Nederlandse kunst. (Titel: *Heretics and Martyrs: Picturing Early Anabaptism in visual culture of the Dutch Republic*.) Ik werk nu bij de Vrije Universiteit als post-doc onderzoeker naar vroeg-moderne Nederlandse kerkgeschiedenis in de Faculty of Religion and Theology. Ik breng dus veel dagen door met het bestuderen van boeken en afbeeldingen uit de tijd van de Nederlandse Republiek.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Ik vind het het leukste om mijn familie te bezoeken in Winnipeg. Winnipeg zelf is niet echt een 'grote' toeristische bestemming, maar het is wel de plaats waar nog veel vrienden van me wonen. Mijn familie heeft ook een zomerhuisje bij een meer in het bos, twee uur rijden naar het oosten (in Ontario) - daar is het gezellig om samen te zijn en te ontspannen in de zon en natuur.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden te lezen?

Margaret Atwood, *Alias Grace*, Rudy Wiebe, *Peace Shall Destroy Many* en Robertson Davies, *The Deptford Trilogy* (onder andere!)

Vertel eens iets verrassends over jezelf.

Ik ben Canadese... ik was van plan om een jaar in Nederland te blijven voor kunstonderzoek. Dat plan is kennelijk veranderd, want ik ben hier nog steeds.

Als er een film gemaakt zou worden over jouw leven, welke acteur of actrice speelt jou dan? En wat zou in die film de themamuziek of het themalied kunnen zijn?

Ik zou het beter vinden om een personage in een boek te worden! Misschien in een boek door Charlotte Brönte geschreven... iets romantisch, transcendentiaal en 'whimsical'.

Colofon

Redactie:

Saskia Cohen, Daan Nijssen, Jos van Waterschoot, Marjolein Zinkstok.

Met medewerking van:

Nelleke Reijs (vormgeving), Bart Garssen, Janneke van Ravenek en Nina Schroeder

Foto's afscheidsavond Paul Prenen zijn gemaakt door Henk Pouw, Evan van Glasenap, Marjolein Zinkstok en Nelleke Reijs

De volgende ToniKA verschijnt voor de zomer. Hierin onder meer informatie over de Carmina Burana.

Tekstbijdragen zijn altijd welkom, bijvoorbeeld voor de rubrieken 'Om te janken zo mooi' en 'In de stemming'. Als je een idee hebt, neem dan contact op met een van de redactieleden of per e-mail: tonika@toonkunstkoor.nl.